

UITEENLOPENDE ERVARINGEN MET OORMERKEN

Goed gemerkt

Tekst: Wilma Wolters

Het verlies van een oormerk, zeker het elektronische, is lastig, en het inknippen van een vervangend merk kost tijd. Maar het verliezen lijkt erbij te horen, en komt met alle typen oormerken voor.

De mening van geitenhouders over een oormerk loopt nogal uiteen. Dat geldt voor alle merken.

Uit oogpunt van dierenwelzijn geldt: hoe ouder de dieren zijn bij het aanbrenge van oormerken, hoe beter.

Je kunt oormerken oerlelijk vinden of dieronvriendelijk en het een vervelend klusje vinden om ze aan te brengen, maar als geitenhouder ontkom je er bijna niet aan om deze plastic herkenningsmiddelen bij je dieren te gebruiken. Feit is dat een geit in Nederland twee identificatiemiddelen moet hebben en dat je voor een elektronisch middel al snel op een oormerk uitkomt. Vakblad Geitenhouderij deed een enquête uit met vragen over het gebruik van de verschillende merken oormerken. We ontvingen 82 volledig ingevulde enquêtes terug. Het blijkt dat er inderdaad geitenhouders zijn die oormerken enkel en alleen aanbrenge omdat het een verplichting is. Het meest gekozen doel is echter toch de dieradministratie; dat geldt voor 96 procent van de respondenten. Het registreren van de melkgift en het uitselcteren van dieren zijn ook belangrijk en worden beide

door 43 procent van de respondenten aangegeven. Slechts 13 procent gaf aan oormerken (ook) in te zetten voor het verstrekken van krachtvoer. Verder is er nog een enkeling die stamboekregistratie vermeldt als een doel van het gebruik van oormerken.

Grote verschillen in verlies

In een jaar tijd (2019) hebben geitenhouders gemiddeld 47 elektronische oormerken en 29 niet-elektronische oormerken bij hun melkgeiten vervangen. Elektronische oormerken worden vaker vervangen dan niet-elektronische, toont de enquête aan. De verschillen in verlies zijn echter heel groot. Bijna 19 procent van de geitenhouders heeft 100 of meer elektronische oormerken vervangen, tegen 30 procent van de respondenten die in een jaar tijd 0 elektronische oormerken heeft vervangen. Voor de niet-elektroni-

sche oormerken geldt dat 5 procent van de geitenhouders er 100 of meer heeft vervangen en de helft van de respondenten heeft er het afgelopen jaar 0 vervangen.

De percentages vervangen oormerken liggen verhoudingsgewijs redelijk in lijn met de percentages ingebrachte oormerken van de verschillende merken (zie verderop in dit artikel). Een conclusie kan zijn dat er nauwelijks verschillen zijn in verliespercentage tussen de verschillende merken oormerken.

Van alle vervangen elektronische oormerken is 30 procent van Schippers (met name BelTag Midi EID, maar ook de SetTag EID en SchipTag EID), zo'n 25 procent van de vervangen oormerken was van Elda (Elda-SG vooral, Elda B-52 en Elda Clip). Minder dan 8 procent vervanging geldt voor zowel Merko Dalton (M17e vooral, ook wel M18e) als Metal & Plastics Supplies Hut (Allflex HDX airtag)

BEVINDINGEN VAN GEITENHOUDERS OVER VERSCHILLENDE TYPEN OORMERKEN

MERK EN TYPE	GEMIDDELD CIJFER	LAAGSTE - HOOGSTE CIJFER	OPMERKINGEN (opgenomen als een opmerking vaker dan eemaal werd genoemd)
SCHIPPERS			
BelTag Midi EID	7,6 (uit 38)	1 - 10	<ul style="list-style-type: none"> • goed • elektronisch gedeelte te zwaar • goed leesbaar • makkelijk aan te brengen
SetTag EID	7,0 (uit 21)	1 - 10	<ul style="list-style-type: none"> • goed • goede prijs-kwaliteitverhouding • handig klein formaat
SchipTag EID	7,6 (uit 16)	1 - 9	<ul style="list-style-type: none"> • makkelijk aan te brengen • relatief goedkoop • goed leesbaar • delen moeilijk van elkaar te halen
ELDA			
Elda SG	7,3 (uit 19)	5 - 10	<ul style="list-style-type: none"> • goed • makkelijk aan te brengen
Elda Clip	6,6 (uit 12)	5 - 10	<ul style="list-style-type: none"> • pinnetje knikt soms dubbel bij aanbrengen • geen stevig materiaal • goedkoop/redelijke prijs
MERKO DALTON			
M17e	8,3 (uit 4)	6 - 10	<ul style="list-style-type: none"> • helder • goed te lezen
M18e	8,3 (uit 6)	6 - 10	<ul style="list-style-type: none"> • makkelijk aan te brengen • prettig (klein) formaat
SE8-set	8,0 (uit 4)	7 - 10	<ul style="list-style-type: none"> • makkelijk aan te brengen
ALLFLEX (HUT)			
HDX airtag	8,3 (uit 4)	7 - 10	

De respondenten van de enquête geven alle oormerken een ruime voldoende.

als Intotag (ReadyMini). (Daarnaast was er 10 procent die 'niet van toepassing' invulde, en 17 procent die voor 'overig' koos.) Bij de niet-elektronische oormerken ligt het iets anders: 25 procent van de in 2019 vervangen niet-elektronische oormerken is van Schippers (zelfde sets), 13 procent is van Elda (Elda-SG), zo'n 10 procent van Merko Dalton (M17e en M18e) en minder dan 5 procent van IntoTag (ReadyMini). Bijna 48 procent vulde hier 'niet van toepassing' of 'overig' in. De oormerken van Hut worden niet opgegeven. Deze fabrikant levert geen vervangende oormerken. Anneloes Hut zegt daarover: "Het is voordeliger voor de geitenhouder om een dier een nieuw oormerk te geven dan om een vervangend oormerk te leveren."

Eerder inbrengen

Er zijn drie type oormerken die als 'echte bokjes-oormerken' worden ingezet: de SchipTag van Schippers, de Elda Clip en het Type SE8 van Merko Dalton. Peter Beljaars van laatst genoemde fabrikant herkent dat. "Omdat bij de bokjes de visuele leesbaarheid niet groot hoeft te zijn, kiezen geitenhouders voor kleinere merkjes die makkelijk en snel in te brengen zijn en die zeer scherp qua prijsstelling zijn." Mark van Wichen van Elda zegt: "De Clip is eigenlijk alleen bedoeld voor boklammeren die naar de slacht gaan. Ervan uitgaande dat dit oormerk dus niet lang meegaat in het oor,

62 procent van de geitlammeren krijgt het oormerk binnen een week aangebracht.

is goedkoper materiaal gebruikt."

Geitlammeren krijgen de oormerken eerder in dan boklammeren. Op de geboortedag heeft 22 procent van de geitjes al een oormerk, bij de bokjes is dat 15 procent. Ruim de helft van de bokjes (53 procent) krijgt het oormerk binnen één week aangebracht, bij de geitjes is dat 62 procent.

Dit betekent dat geitenhouders hier in de toekomst nog extra actie op zullen moeten zetten. Landbouwminister Carola Schouten wil dat geitenhouders de geboortemeldingen in het I&R-systeem eerder gaan doen. Ze streeft ernaar om per 1 december 2020 de meldingsplicht voor geboorte van geitenlammeren van 6 maanden te verkorten tot 7 dagen.

De verplichting om lammeren eerder te melden, en dus op jongere leeftijd van een oormerk te voorzien, is vanuit oogpunt van dierenwelzijn geen goede. Dierenarts Carla Korsten van Gelre Dierenartsen uit Lichtenvoorde zegt hierover: "Vanuit het oogpunt van dierenwelzijn geldt: hoe ouder, hoe beter. De oornummers zijn vrij zwaar in verband met de elektronische herkenning die erin zit. Bij jonge dieren gaan de oren nog wel eens hangen door het gewicht van de merken. Bovendien hebben dieren op oudere leeftijd meer weerstand om dit soort ingrepen te overwinnen zonder dat er een infectie ontstaat." Korsten begrijpt dat er ook moet worden gekeken naar praktische haalbaarheid. "Om dieren te kunnen herkennen en

Van de in 2019 aangebrachte oormerken, was iets meer dan de helft van Schippers.

ook de afstamming te kunnen registreren, moeten de oormerken al veel eerder ingebracht worden, liefst al kort na de geboorte. Het advies is om wel te wachten tot de lammeren opgedroogd zijn, zodat je schoner kunt werken."

Op een leeftijd van 1 maand heeft een groter percentage boklammeren dan geitlammeren een oormerk: 85 procent van de bokken heeft dan een merk tegen 78 procent van de geitlammeren. Waarschijnlijk heeft dit te maken met de leeftijd dat bokjes het bedrijf verlaten. Voor een deel van de bokjes geldt dat zij bij het verlaten van het bedrijf het oornummer in krijgen. Op bijna de helft van de geitenbedrijven verlaten bokjes binnen 1 maand het bedrijf. Zo'n 80 procent van de geitenbedrijven voert de bokjes af binnen 3 maanden leeftijd en op 6 maanden leeftijd hebben op bijna alle bedrijven de bokjes de stal verlaten.

Goede cijfers

Iets meer dan de helft van de in 2019 ingebrachte oormerken was er een van Schippers. Met net geen kwart van het aantal oormerken volgt Elda, Merko Dalton vertegenwoordigt 12,5 procent. Metal & Plastic Supplies Hut (Allflex HDX oormerken), B-Flex en Intotag zijn duidelijk de 'kleinere' merken en gezamenlijk goed voor zo'n 11 procent van de aangebrachte oormerken.

In de tabel staat het gemiddelde cijfer dat de respondenten de

De oormerken netjes aanbrengen, op de juiste plek, verdient aandacht van de geitenhouder.

Schoon en hygiënisch werken bij het aanbrengen van oormerken, kan ontstekingen voorkomen.

verschillende oormerken geven. Ook is een opmerking genoteerd als die vaker dan eenmaal door de geitenhouders werd gemaakt. Alle typen oormerken krijgen gemiddeld een ruime voldoende van de respondenten. Wel zien we ook hier weer een zeer wisselend beeld en lopen de gegeven cijfers vaak erg uiteen. Datzelfde geldt voor de opmerkingen die geitenhouders konden achterlaten: daar was niet tot nauwelijks een algemeen geldend beeld uit te creëren. Van Wichen van Elda herkent dat. "Het aantal klachten dat we krijgen is voor ons acceptabel en de klachten die we krijgen zijn divers. De opmerking dat het pinnetje van de Clip ombuigt met inknippen krijgen we vaker, en altijd bij veehouders die de dieren na een maand de nummers inknippen. We adviseren om op dag 1 de merken aan te brengen."

Verliezen en verwondingen

Er zijn verschillende redenen voor het verlies van een oormerk. Bij zo'n 45 procent van de verliezen kunnen de oorzaken direct worden toegeschreven aan de kwaliteit van het merk. Het gaat dan om verweren of afbrokkelen (25 procent) of kapotscheuren van het merk (20 procent). Volgens Constantijn Viezee van Schippers en Peter Beljaars van Merko Dalton speelt de kwaliteit van het gebruikte kunststof hier zeker een rol. Beljaars: "Maar ook de toevoegingen van laserbatch (om mooi donker te kunnen bedrukken met laser) en uv-bescherming zijn dure toevoegmiddelen. Als je daar als producent op gaat bezuinigen, kan dat ten koste gaan van de kwaliteit. Zeker bij uv, wat verweren en afbrokkelen tot gevolg heeft."

Een indirecte oorzaak is het ontstaan van zweren en ontstekingen na het inbrengen van de oormerken – volgens enkele geitenhouders komt er soms pas maanden na het inbrengen een reactie van het oor – en dat ziet zo'n 6 procent van de geitenhouders. Dierenarts Korsten ziet die zweertjes ook geregeld. "Meestal gaat het om een lichte ontsteking, waarbij er wat korstjes met pus vastzitten rondom het gat en tussen het oor en het oormerk." Om dit te voorkomen is schoon en hygiënisch aanbrengen heel belangrijk. 'Achter hekwerk blijven hangen' zien geitenhouders ook vaak gebeuren; 40 procent van de verliezen ontstaat daardoor. Beljaars hierover: "De zogenoemde 'haakmomenten' liggen vaak niet voor de hand, maar als je kritisch kijkt naar alle mogelijke plaatsen zoals waterbak, opdrijfhek, borstel, voerhek, strotouw, kom je soms echt nog wel wat verbeterpunten tegen. Vaak zijn die met een kleine aanpassing op te lossen."

Verder blijken andere geiten oormerken kapot te bijten en gebeurt het bij oudere geiten weleens dat het gat waar de pin doorheen zit groter wordt, waardoor een merk makkelijker uitvalt. Dat laatste kan volgens Beljaars verschillende oorzaken hebben. "Ten eerste de keuze van grondstoffen in het oormerk. Een geit kan hier op reageren alsof het een soort lichaamsvreemde stof is, waarna het oorweefsel zich terugtrekt. Ten tweede kan er een ontsteking ontstaan na het merken. Dit kan ook heel mild zijn zodat het niet opvalt. Door wondnecrose aan de wondrand kartelt de rand van het gat steeds verder af, totdat het uiteindelijk toch geneest. Het grotere gat groeit verder mee met de groei van het oor. Ten derde kunnen rammelende of zware delen de aanleiding zijn tot het

ontstaan van een groot gat in het oor. Als je een transponder hebt die vrij los aan de pin hangt, kun je je voorstellen dat bij iedere stap die het dier doet, het gat wat uit gaat leuteren."

Naar idee van dierenarts Korsten is bij het groter worden van het gat in het oor, meestal sprake van mechanisch uitrekken. "Het gat wordt soms groter als een geit met het oormerk ergens achter blijft hangen, of telkens ergens langs schuurt."

(NB: 'kapotscheuren van het merk', zoals de omschrijving in de enquête luidde, kan natuurlijk ook veroorzaakt worden door blijven hangen achter bijvoorbeeld hekwerk. Hoewel met 'door uit oor scheuren' getracht werd die laatste gevallen te vinden, kan de redactie niet garanderen dat de respondenten de vraag op die manier hebben ingevuld.)

Bij verlies van een oormerk kunnen er verwondingen bij de geit ontstaan. De ervaringen op dit gebied verschillen nogal. Uit de enquête blijken de extremen: er zijn zeven geitenhouders die aangeven dat er nooit verwondingen ontstaan na oormerkverlies, en twee geitenhouders die aangeven dat er bij 100 procent van de verliezen verwondingen ontstaan. Gemiddeld ontstaan er bij 22 procent van de geiten die hun oormerk verliezen verwondingen. In uitzonderlijke gevallen scheurt een oor in tweeën of verliest een geit zijn oor na het verlies van een oormerk.

Oormerken optimaal inbrengen

Door de zeer uiteenlopende ervaringen met zowel het verlies van oormerken als met het ontstaan van zweren en verwondingen na het aanbrengen van oormerken, heeft het er alle schijn van dat niet (alleen) het merk, maar zeker ook de manier van aanbrengen hierop van invloed is. Viezee en Beljaars beamen dit. "De geitenhouder speelt echt een grote rol bij het voorkomen van verlies. Door juist aan te brengen is veel verlies te voorkomen. We doen dit ook graag voor aan geitenhouders", zegt Viezee. Merko Dalton heeft uitgebreide handleidingen geschreven om verlies door verkeerd inbrengen zoveel mogelijk te voorkomen. Daar staat bijvoorbeeld in dat het oormerk het best 'geplaatst' kan worden op 1/3 van de oorlengte vanaf de kop, tussen de tweede en derde kraakbeenrand. De transponder kan wat lager, net onder de derde rand. Voorkom dat u het oormerk door de kraakbeenrand drukt. Dit leidt tot ontsteking en hangoren.' Beljaars vult aan: "Vaak wordt er nauwelijks meer bij stilgestaan en is het merken van de geitjes een werkje van even snel doen. Iemand met

ervaring kent precies de juiste plek waar het merk moet komen, maar werk je met stagiaires of een hulpje uit de buurt, dan is dat maar de vraag. Goed om daar als geitenhouder even bij stil te staan en aandacht aan te schenken", vindt Beljaars.

Dierenarts Carla Korsten weet dat op de juiste plek aanbrengen van een oormerk ernstige wonden kan voorkomen, en ook dat een klein oormerk over het algemeen minder ontstekingen geeft dan grote. Maar volgens haar is de hygiëne en de algehele weerstand van de lammeren belangrijker dan het type oormerk. Ze zet de juiste manier van het aanbrengen van oornummers nog even op een rijtje: "Het belangrijkste is om schoon en hygiënisch te werken. Zorg dat de oornummers schoon uit de verpakking komen voor gebruik en niet vies of stoffig zijn. Het ontsmetten van de oornummers voor het inbrengen, bijvoorbeeld met alcohol of jodium,

draagt extra bij aan het voorkomen van infecties. Dit kan eenvoudig met een spraybus (plantenspuit) gebeuren. Ook de tang waarmee de oornummers aangebracht worden moet goed schoon zijn voor gebruik. Zorg er ook voor dat je de juiste tang gebruikt bij het type oornummers dat je gebruikt. Ieder merk oornummers heeft zijn eigen specifieke tang. Gebruik handschoenen bij het aanbrengen."

Een van de respondenten heeft nog een tip: "Wij nemen altijd de tijd voor het goed positioneren van het oormerk. Wij zijn van mening dat we daardoor echt zelden problemen ondervinden. Geitlammeren knippen we daarom altijd de nummers erin tijdens het onthoornen. Dan slapen ze en kunnen we ze perfect plaatsen."

Bij 22% van de verliezen ontstaan verwondingen

WAARVOOR GEBRUIKT U DE OORMERKEN?

